

(in pisateljja) *M. Nowaka-Njehorńskega*, ki je po navezanosti na ljudske motive blizu našemu Gaspariju, in današnje šege pri Lužiških Srbih.

Še marsikaj bi se dalo povedati: o zares lepih lužiškosrbskih pesmih, zadregi, ki jo je pod vtisom praznovanja 22. julija (dan republike na Poljskem, dan vstaje pri Slovencih) sprožilo vprašanje, ali imajo sami tudi kakšen čisto svoj praznik, kulturnopolitične narave (»ptači kvas« je, vendar bolj družabno obvezujoč kot o poti kulturnega delovanja in nehanja sprašujoč. Vsaj ne delam krivice?!), o prizadetosti sogovornika pri mizi, ki je ob podeljevanju gramofonske plošče oratorija Nalěco (Pomlad) pesnika *H. Zejlerja* (1804—1872) in skladatelja *K. A. Kocorja* (1822—1904) udeležencem seminarja dejal: »To je biser naše kulture.« In oči so se mu zasvetile. O dekletu, ki je na poti v Dresden vneto prebiralo mladinsko prilogo *Mi lužiškosrbskega dnevnika Nowa doba*. Ko ga je odložilo, pa vzelo v roke knjigo, tudi v lužiški srbščini.

To je nekaj vtisov, utrinkov, misli. Dežela, ki dá zaradi svoje preteklosti in današnjega položaja tudi Slovencu mnogo misliti, zaradi zapletenih in zahtevnih iskanj odgovorov na nekatera vprašanja. Ljudje, ki si z močjo svoje kulture prizadevajo pričevati o sebi, koreninah svoje narodne biti. Oaza, ki bo prav s to svojo kulturo še dolgo napajala svoje okolje.

MAJSKI HROŠČ³²

Marja Młynkowa

Cveteli so junijski travniki. Morje rumenih, dolgonogih zlatič je valovalo pri bukovem gozdu. Z brez so padali majski hrošči. Nepazljivi sprehajalci so trli njihove rjave okovane hrbte. Veliko majskih hroščev je bilo letos.

Po samotni zeleni poti v bukovem gozdu sta šla fant in dekle. Ona je bila tanka, šestnajstletna dijakinja z veliko, razmršeno frizuro, on je bil širokopleč, manjši. Tudi dijak. Nista se držala za roke, ker se njemu ni hotelo in ker je dekle s preplašenimi očmi gledalo na pot.

»Tako tih si danes,« je potožila in na soncu jo je zmrazilo. Fant je predeval suknjič z leve rame na desno in ni odgovoril nič. »Ta tu nima nobene krvi,« si je mislil. Dekle je šlo korak pred njim, gledalo vedno le na pot in ni slišalo poletnega cvrčanja in ne čutilo sončnega žameta na sebi. »Neumno obleko si je oblekla,« je pomislil fant in pljunil. »Rumeno! Absolutno ji ne pristoji! . . . Kaj se ji sploh podá?«

»Si matematiko že naredil?« je vprašala, samo da bi kaj spregovorila.

»N-ne!«

»O, bože,« je pomislil, »konec naredim, še danes.«

Sklonil se je, pobral majskega hrošča, ga potresel na dlani.

»Kaj imaš to?« je vprašalo dekle.

³² Mejski bruk, iz postumne zbirke *Za plotom*, ur. Franc Šěn in Beno Budar, Budyšin, 1977, str. 44—48.

Hudobno se je zasmel. »Ti... čakaj, beži... majskega hrošča ti dam za vrat.« Dekle ni čutilo njegove zlobe.

»Ah ne, tega ne boš storil,« je zaklicalo razveseljeno v teku. Fant pa je upočasnil korak, vrgel hrošča na zemljo in ga pohodil. Smrt je bila suh pok. »O-oj, teci no, tako in tako me ne ujameš,« je klicalo dekle. Fantov obraz se je namrščil, znova je pljunil in začel teči. Ko je dekle videlo, kako se je zagnal, je bežalo naprej, srce ji je divje utripalo v velikem veselju. Ta hip, ta hip me prime za roke, poljubi me, ta hip se usedeva nekam v senco in mah in jagode, in se bova poljubovala in bo kot vedno. Skočilo je s poti in se skrilo za deblo.

»Hej, dragi,« je zaklicala in on je skočil za njo, ona pa je stekla skozi gozd. Ni opazovala, smejala se je in njena rumena obleka je sijala, bežeče sonce v zeleni sencí. Ni čutila, da teče sama in se sama smeje.

On se je zleknil k drevesu. »Figo,« je zamrmral. Potem se je razgledal, in ker je ni našel, se je pomaknil nazaj ter jo čakal.

Dekle je obstalo. Ni ga slišalo niti videlo. Nепrepričljiv nasmeš je bila mrtva maska. »Kaj je?« se je vprašalo in nekje v notranjosti je začelo nekaj žgati. Strah? Ogenj se je razširil po vsem njenem telesu. Z rokami na obrazu je počepnila in ni mogla misliti več. Dragi moj. Kako to? Drgetaje je vstala, tresla se je, ko je šla dalje, ne za njim, ne, bila je preponosna. Šla je po gozdu, po majhni vzpetini. Nekje zunaj je svetilo sonce. Tu je bila senca, tu je bil konec. Nenadoma se je odločila, tekla je nazaj, njena obleka je prhutala in vihrala v hitrem teku. Pritekla je na pot. Klicala ga je. Tekla je in vzdihovala. Ne spozna se tu, prvokrat sta šla sem. »Ooj, dragi!« Molče je govorila: »Zakaj delaš to?« Pritekla je na gozdno jaso. Tja se je sonce uleglo v gosto travo. Svilene nitke so barvale čudovito lilardečo čarovnijo na prostor. »Oh,« je zastokalo dekle in zajokalo. Šla je okrog jase med svetlimi debli v gozdu. Tu ga je zagledala. Ležal je v travi in spal. Morda se le šali. Po prstih je stopila bliže in se sklonila nadenj. Gledala mu je v obraz. S stegnjeno roko je bil malo zakrit. Naenkrat bo vstal in se ji zasmel... Ne, trdno je spal! Dekle je teklo nazaj, v gozd. Pete so jo žgale. Po gozdni stezi ji je na kolesu pripeljal nasproti nedeljsko oblečen kmet. Suknjič je visel na vozilu, modrikasto srajco je imel zavihano. Dvignil je klobuk in pogledal njena rdeča lica in žalostne oči. Dekle je sedlo na breg in zagreblo obraz med kolena. »Kaj naj storim?« Nekje se je oglasila kukavica: »Kuku! Kuku!« Vesel in žalosten klic hkrati. »Tega bo torej konec,« je žalovalo dekle. Čudno, ni se spomnilo njegovih nežnih poljubov in njegove mehke roke, ampak le tistega suknjiča, malo olesenelega in s tako zaupnim vonjem cenenega rjavega platna. Vse je bilo mimo! Dekle je vstalo, šlo dalje, prišlo iz gozda, hitelo do njiv, pred vasjo bližnji zeleni bregovi in v dalji modri bregovi, rdeče strehe in cvetoče njive repice, v vrtovih temno rdeči cvetovi potonik.

Na večer jo je gnalo v ulico, kjer je on stanoval. Šla je po dvorišču, polnem rebrastih voz in lesenih koles, na klopi pred sivo, razpokano hišo je sedela mlada žena in se igrala s svojim otrokom. »Miška išče luknjico, kilekilekilele...« Otrok se je zasmel in žena jo je pogledala. »Göri je,«

ji je pomignila. Dekle je zardelo. Stopala je po lesenih stopnicah, zribanih in škripajočih. Boječe je potrkala na njegova vrata. Nič se ni premaknilo. Ponovno je potrkala. Nič. Sklonila se je in pogledala skozi luknjico ključavnice. »Dragi,« je vzdihnila. Nenadoma pa je iz sobe zaslišala surov in hudoben glas: »Kaj tiščiš za mano? Domov pojdi, ti pravim.«

»Kaj se je zgodilo?« je vprašalo dekle brez diha.

»Da nisi potem prišla . . . končano je.« Dekle je zajel plamen. Topotalo je, roke so krčevito butale na vrata. »Ne, tega ne storiš . . .,« je vpila. Slišala je, kako se približujejo vratom njegovi koraki, odsekan glas ji je ukazal: »Tako, nehaj, slišiš, takoj. Ničesar več ti ne pomaga.« Dekle se je obrnilo, šlo po stopnicah navzdol, slišalo ropot iz njegove sobe. ‚Zdajle je prevrnil pručico,‘ je pomislila, ‚na kateri sem vedno sedela, čisto blizu njega.‘ Šla je mimo mlade žene, ni se ozrla vanjo, šla po tihem nedeljskem dvorišču in vedela, da on gleda za njo. Na poti domov je izbruhnil iz nje smeh, histeričen smeh, toda slana kepa v grlu jo je pritiskala dalje, nobene olajšanja ni bilo. ‚In niti v sobo me ni pustil,‘ je premišljevala.

NOVOLETNO ZBUJANJE³³

Madlena Nowakojc

Sredi noči se zbudim. To se sicer zgodi redko, ker trdno spim, saj sem še mlada. Nato odprtih oči premišlujem, kaj me je pravzaprav prebudilo. V sobi in zunaj je vse pri miru. Tedaj zaslišim nedaleč bobnanje. Ne, to nikakor ni daleč, prav blizu. Nekdo potihoma bobna.

Obrnem svoje še napol zaspane oči na nočno omarico, od koder prihaja ta zvok.

Kaj pa je to? Pomanem si oči — ne motim se: na moji nočni omarici stoji vojak in bobna. Sedaj stopi nekaj korakov naprej. Tak, tak . . .

Sinoči, na starega leta večer, sem s svojimi sestrami in brati po stari navadi stopila svinec in ga polno žlico vlila v mrzlo vodo. Vsi smo bili zelo zaskrbljeni nad tem, kar je nastalo iz olja in vode.

Naš oče je dejal, da to ne napoveduje vojne, pač pa bomo še letos dobili nov »Trabant«, saj je figura podobna znakaženemu avtomobilu!

Mladi smo potem še dalje talili svinec in ulivali figurice, da smo nazadnje imeli polno posodo vsakovrstnih vojakov. In Mato je posodo z njimi odnesel v sobo k našim drugim igračam.

Toda od kod se je vzel ta vojak z bobnom v moji sobi? Kot da bi uganil moje misli, je moj nočni gost povetil svoj bobenček na stran in začel pripovedovati:

»Temu se čudiš, Madlena, da me nepričakovano vidiš pri svoji postelji! Stvar je taka: Ko sem bil sinoči ulit, me je nekdo od vas pljusnil, da sem padel pod mizo. Tako sedaj stojim pred tabo.«

³³ Nowolětne cowanje, prim. op. 26, str. 77—79.